

**Ocena przyrodnicza (ornitologiczna i chiropterologiczna)
budynku Gimnazjum w Korytowie,
w którym wykonywane będą prace termomodernizacyjne**

Wejście do Gimnazjum w Korytowie (03.04.2016 r., fot. R. Sobieralska)

Biuro Ekspertyz
i Doradztwa Przyrodniczego
dr Renata Sobieralska
Sulnówko 85; 86-100 Świecie

Świecie, czerwiec 2016 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Ochrona prawna miejsc rozrodu ptaków w środowisku miejskim (na terenie zabudowanym)	4
3. Założenia ogólne.....	5
4. Wyniki wstępnej ekspertyzy.	6
5. Dokumentacja fotograficzna	10
6. Bibliografia.....	13

1. Wprowadzenie

Duża różnorodność strukturalna budynków w miastach sprawia, że ptaki mogą mieć dostęp do znacznej liczby różnego rodzaju półek i szczelin w murach, wnęk balkonów i okien, otworów wentylacyjnych, kominów oraz wielkiej powierzchni dachów. Te potencjalne miejsca gniazdowe nauczyło się wykorzystywać szereg gatunków ptaków, zajmujących pierwotnie inne rodzaje miejsc. Budynki stanowią miejsca gniazdowania dla kilkunastu gatunków ptaków. Dla wróbla, jerzyka i pustulki są to ich podstawowe miejsca lęgowe. Remonty i termomodernizacje budynków powodują ograniczenie liczby miejsc lęgowych ptaków i stanowią główną przyczynę spadku liczebności ich populacji.

Nietoperze są zwierzętami o wiele bardziej zagrożonymi działaniami termomodernizacyjnymi niż ptaki. Zwierzęta te chowają się głębiej w szczelinach, a na odgłosy z zewnątrz (np. montaż rusztowania, rozmowy pracowników) reagują ciszą i oczekiwaniem na oddalenie się „intruzów”. Najczęściej spotykanymi gatunkami nietoperzy w szczelinach budynków są: mroczek późny, mroczek posrebrzany, karliki oraz borowiec wielki. Nietoperze wykorzystujące większe przestrzenie, np. strychy i poddasza to: nocek duży i podkowiec mały. W przestrzeniach dylatacyjnych występują one rzadko, ale nie można wykluczyć ich obecności.

Zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego wszelkie inwestycje związane z termomodernizacją budynków powinny być uzgodnione z unijnymi standardami i przepisami w zakresie ochrony środowiska. W związku ze stanowiskiem Departamentu Programów Regionalnych (DFR), konieczne jest, aby Wnioskodawca przed rozpoczęciem prac uzyskał opinię ornitologiczną/chiropterologiczną, określającą, czy w obiekcie planowanym do remontu znajdują się siedliska ptaków lub/i nietoperzy. Ekspertyza zgodna jest z ocze-kiwaniami Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

2. Ochrona prawna miejsc rozrodu ptaków w środowisku miejskim (na terenie zabudowanym)

- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmian.),
- Ustawa prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. 2001 nr 62 poz. 627 z późn. zmian.),
- Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. (Dz. U. 2007 nr 75 poz. 493),
- Ustawa prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r. (Dz. U. 1994 nr 89 poz. 414 z późn. zmian.),
- Ustawa o ochronie zwierząt z dnia 21 sierpnia 199r. (Dz. U. 1997 nr 111 poz. 724 z późn. zmian.),
- Rozporządzenie w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt z dnia 7 października 2014 r. poz. 1348,
- Ustawa Kodeks karny z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553 z późn. zmian.).

W myśl ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, w przypadku termomodernizacji budynków, w których znajdują się miejsca lęgowe ptaków, wykonawca robót ma obowiązek podjęcia środków zaradczych, m.in. dostosowując termin prac i ich przebieg do biologii życia ptaków. Jeżeli w wyniku przeprowadzonych prac budowlanych, termomodernizacyjnych lub innych ptaki zamieszkujące w danym budynku utraciły miejsca lęgowe, które istniały przed rozpoczęciem robót, wówczas właściciel lub zarządca budynku zobowiązany jest do działań kompensujących te straty. Odpowiedzialność sprawcy trwa przez 30 lat od chwili wystąpienia czynnika powodującego szkodę. Postępowanie zgodne z prawem jest obowiązkiem inwestora i wykonawców.

Zarządca obiektu oraz Wykonawca prac remontowych zobowiązani są uzyskać zgodę Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy na zniszczenie istniejących miejsc lęgowych, muszą również wykonać stosowną kompensację przyrodniczą.

3. Założenia ogólne

Celem ekspertyzy przyrodniczej jest ocena przyrodnicza budynku Gimnazjum w Korytowie (gmina Bukowiec, powiat świecki) zlokalizowanego na działkach nr 97/2, 105, 106 oraz 107. Jest to budynek murowany, składający się z trzech segmentów połączonych ze sobą łącznikami, o łącznej powierzchni 1569,71 m². Płaski dach pokryty jest papą. Segment sali gimnastycznej i zaplecza sportowego jest w części jednokondygnacyjny (sala gimnastyczna), a w części piętrowy (zaplecze sportowe i piętro z biblioteką i salami lekcyjnymi). Nad salą gimnastyczną dach jest konstrukcji stalowej, dwuspadowy, pokryty płytą warstwową z rdzeniem styropianowym. Nad częścią piętrową dach jest jednospadowy, w formie stropodachu, pokryty papą. Segment szkoły, z salami lekcyjnymi oraz sekretariatem i gabinetem dyrektora jest piętrowy, podpiwniczony, za dachem płaskim (stropodach), pokrytym papą. W części tego segmentu istnieją cztery lokale mieszkalne (dwa na parterze i dwa na piętrze). Dostęp do tych lokali odbywa się oddzielnym wejściem. Celem inwestycji jest termomodernizacja obiektu, docieplenie ścian zewnętrznych.

Aby ekspertyza przyrodnicza była wiarygodna obserwacje powinny być przeprowadzane zgodnie z harmonogramem tak, aby stanowiły ważne źródło informacji dla Wykonawcy.

Przedmiotowa opinia zawiera:

1. Ogólną charakterystykę kontrolowanego obiektu,
2. Terminy przeprowadzanych kontroli oraz opis użytego sprzętu,
3. Opis stwierdzonych gatunków i ich status lęgowy/rozrodczy,
4. Zalecany harmonogram przeprowadzenia prac,
5. Propozycje wykonania kompensacji przyrodniczej lub działań łagodzących,
6. Wykaz niezbędnych zezwoleń do prowadzenia prac,
7. Dokumentację fotograficzną stwierdzonych stanowisk.

4. Wyniki wstępnej ekspertyzy.

Obserwacje wykonywano z wykorzystaniem lornetki 10 x 50, fotografowano aparatem fotograficznym Nikon D90 (obiektywy 18-55 mm, 55-200 mm).

Kontrole ornitologiczne przeprowadzono w dniach: 3 kwietnia, 7 maja, 23 maja, 8 czerwca.

Przeprowadzone kontrole wykazały potencjalne miejsca gniazdowania wróbli, które wykazywały zachowania sugerujące możliwość przystąpienia do lęgów, rozpoczęły budowę gniazda, dłużej przebywały w pobliżu zeszłorocznego gniazda oknówki. Jednakże podczas kontroli przeprowadzanych w maju i czerwcu 2016 r. nie stwierdzono lęgów wróbli. Nie zaobserwowano ptaków innych gatunków, które budowałyby gniazda. Szczególnym obserwacjom podlegały odkryte otwory wentylacyjne. Zeszłoroczne gniazda oknówek i wróbli w 2016 r. nie zostały zasiedlone.

Wróbel (*Passer domesticus*) – liczny osiadły ptak lęgowy objęty w Polsce ochroną całkowitą (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt). W terenie zabudowanym bywa gatunkiem bardzo liczny. Gnieździ się w szczelinach między płytami, za rynnami, pod parapetami, pod wykończeniami blacharskimi dachu, do których prowadzą otwory o średnicy 4-6 cm. Wykorzystuje również budki lęgowe, wyjątkowo buduje gniazda także w gęstych krzewach. Może wyprowadzać od 2 do 4 lęgów rocznie. Gniazdo wróbla jest obficie wysłane suchą trawą oraz piórami. Sezon lęgowy tych ptaków zaczyna się w marcu, a kończy w sierpniu. Okres wysiadywania trwa bardzo krótko 11-14 dni, a młode przebywają w gnieździe około 14-16 dni.

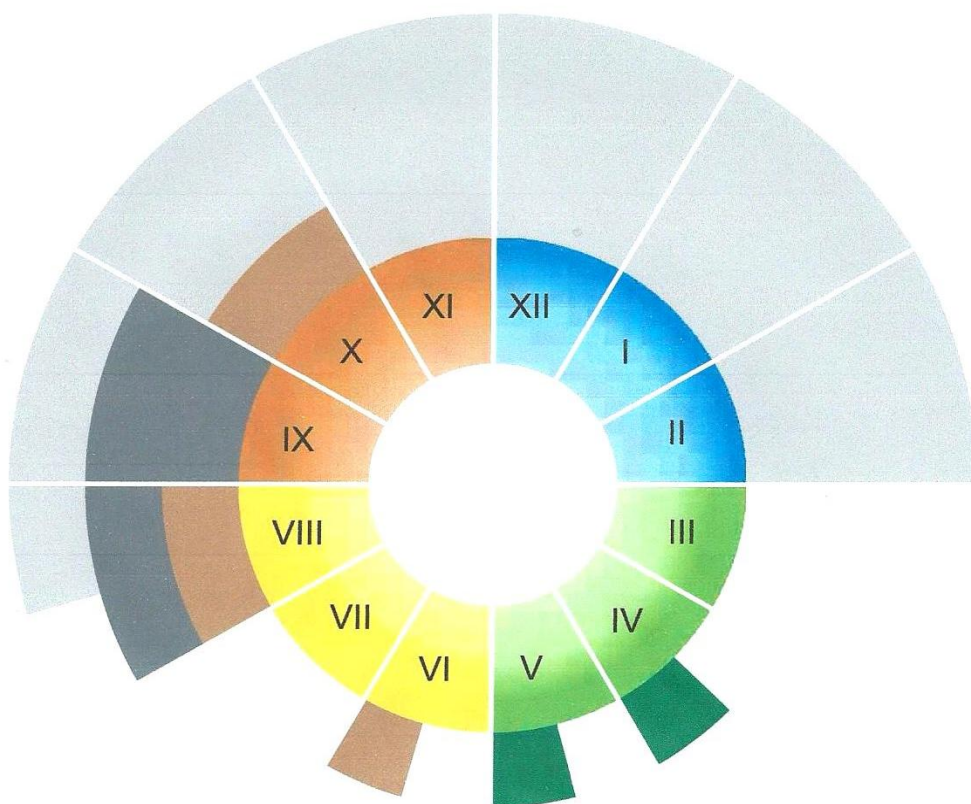
Kontrole chiropterologiczne przeprowadzono w dniach: 22 maja oraz 9 czerwca w godzinach wieczornych metodą wizualną. Zlokalizowano miejsca, w których mogą przebywać nietoperze szczególnie w szczelinach pod dachem. Szukano śladów obecności nietoperzy: odchodów, śladów pozostawionych przez zwierzęta w miejscach przeciskania się przez szczeliny, dźwięków dochodzących ze szczelin. Kontrole nie wykazały obecności nietoperzy. Jednakże trzeba mieć na uwadze fakt, że nietoperze mogą znajdować się w budynkach przez cały rok, jak również mogą zmieniać schronienia. **Zaleca się, aby prace remontowe wykonywane były pod nadzorem przyrodnika, który mógłby natychmiast podjąć stosowne działania, gdyby znalezione zostały nietoperze.** Rozpoczęcie prac

remontowych należy poprzedzić kontrolą uzupełniającą, w której oceni się gniazdowanie ptaków w momencie rozpoczęcia prac.

Wnioski:

Na podstawie wyników inwentaryzacji ornitologicznej wiosną 2016 r. stwierdzono:

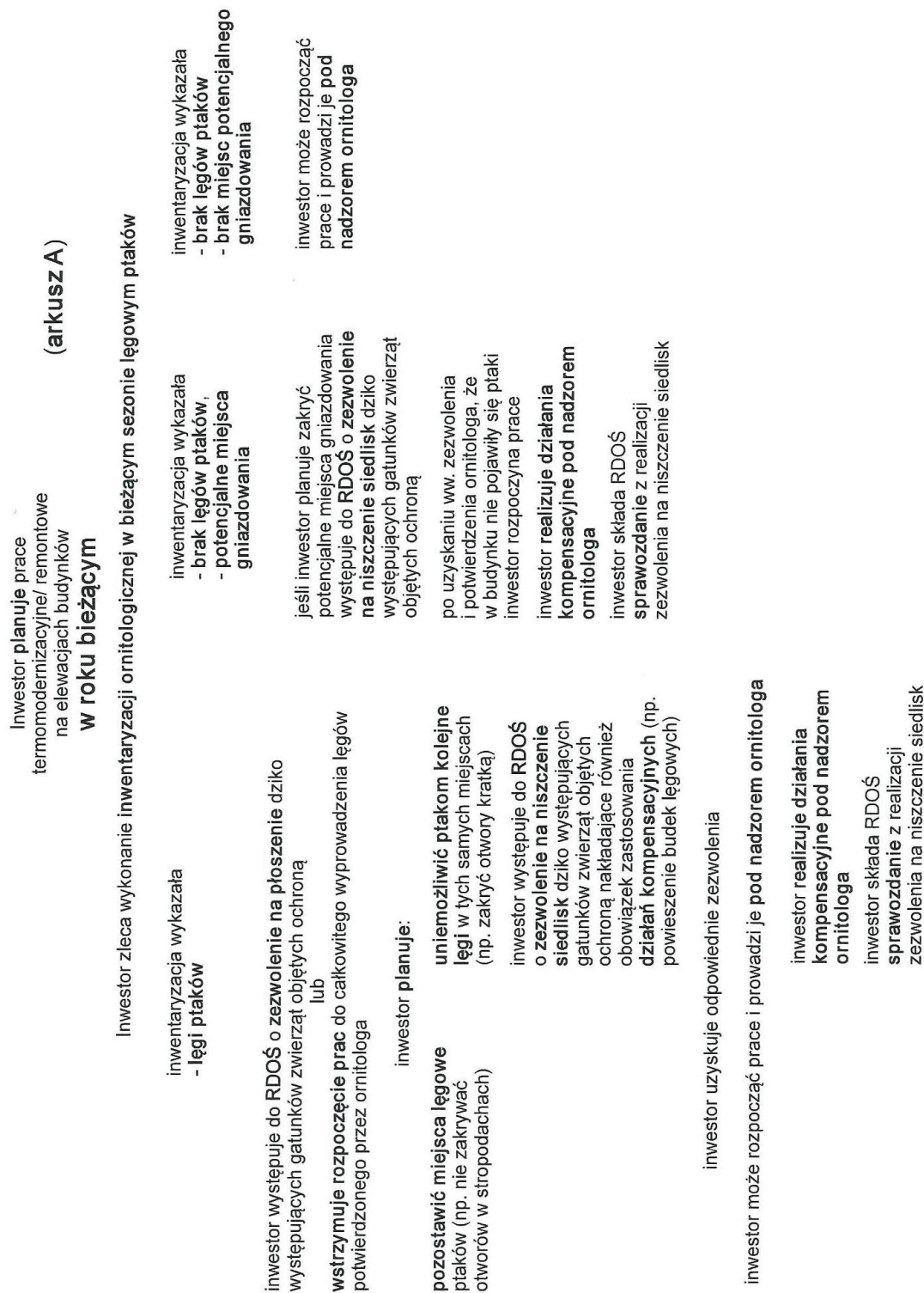
- brak lęgów ptaków, wyznaczono jedynie miejsca, w których potencjalnie mogłyby gniazdować wróble. Należy jednak pamiętać, że wróble mogą przystępować do lęgów do 4. razy w sezonie (do końca sierpnia),
- niezbędna jest współpraca między Wykonawcą a przyrodnikiem, rozpoczęcie prac remontowych należy poprzedzić kontrolą uzupełniającą, podczas której oceni się ewentualne gniazdowanie ptaków w momencie rozpoczęcia prac,
- brak nietoperzy w badanym obiekcie. **Ze względu na biologię tych ssaków prace remontowe należy wykonywać pod nadzorem przyrodnika.**

- prace zabezpieczające na budynkach na których stwierdzono obecność nietoperzy
- prace zabezpieczające na budynkach na których nie stwierdzono obecności nietoperzy
- inwentaryzacja chiropterologiczna
- inwentaryzacja ornitologiczna

Harmonogram prac wykonywanych na docieplanych budynkach

Schemat postępowania przed rozpoczęciem i w trakcie realizacji prac związanych z remontem/ dociepleniem elewacji budynku w zakresie ochrony gatunkowej ptaków.

5. Dokumentacja fotograficzna

Fot. 1. Elewacja frontowa budynku

Fot. 2. Otwór wentylacyjny w elewacji frontowej obiektu

Fot. 3. Miejsce gniazdowania najprawdopodobniej kopciuszka w roku poprzednim

Fot. 4. Widok na salę gimnastyczną

Fot. 5. Potencjalne miejsce gniazdowania ptaków, niezabezpieczony otwór wentylacyjny

Fot. 6. Stare gniazdo oknówki

Fot. 7. Budynek szkoły podczas kontroli nocnej

6. Bibliografia

1. Bocheński M. i inni. 2013. Ochrona ptaków w mieście. RDOŚ. Gorzów Wielkopolski
2. Dulisz B., Zasitko E. 2008. Zmiany występowania wróbla *Passer domesticus* w różnych typach zabudowy w latach 1993-2007 pod wpływem modernizacji budynków [w:] P. Indykiewicz, L. Jerzak, T. Barczak (red.) Fauna miast. Ochronić różnorodność biotyczną w miastach. Wyd. SAR Pomorze. Bydgoszcz
3. Kepel A. i inni. 2007. Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. PTOP Salamandra na zlec. EcoFunduszu. Warszawa
4. Kot H. 2009. Instrukcja metodyczna prowadzenia inwentaryzacji ptaków lęgowych w mieście. Siedlce
5. Luniak L. 2010. Ptaki w budynkach. STOP. Warszawa
6. Wylegała P. i inni. 2008. Standardy montowania ukryć dla ptaków i nietoperzy jako element prac dociepleniowych. PTOP Salamandra na zlec. EcoFunduszu